

Prudentieel toezicht

1. Organisatie van het prudentieel toezicht: naar een sterke sturing van de prudentiële activiteiten

In het Verslag 2011 werd in detail de organisatie in vijf autonome diensten beschreven van de toezichtsdepartementen na de invoering van het 'twin peaks'-toezichtmodel en de integratie van het prudentieel toezicht in de Bank. Eveneens werd uitvoerig ingegaan op de door de Bank gehanteerde toezichtsmethodologie, namelijk het zogenoemde 'vierogenprincipe' en de instrumenten die de Bank hanteert om dit toezichtmodel efficiënt te laten functioneren. Daarbij werd onder meer verwezen naar de oprichting van drie overlegfora (het Comité voor Planning en Coördinatie van het Prudentieel Toezicht, het Risicocomité en het Macrofinancieel Comité) om het gehele proces te sturen.

In de loop van het verslagjaar werd voor het eerst een managementcyclus voor het prudentieel toezicht opgezet die moet toelaten om een duidelijker aansturing door het directiecomité van de prudentiële prioriteiten en acties mogelijk te maken, gebaseerd op een analyse van de risico's op korte en middellange termijn.

1.1 Het masterplan

Het masterplan vormt de basis van de prudentiële managementcyclus. Het masterplan zet tegen een horizon van 3 tot 5 jaar de visie en strategie van het prudentieel toezicht uiteen tegen de achtergrond van de kernontwikkelingen zoals die zich aandienen in de financiële sector en rekening houdend met de internationale en nationale reglementaire ontwikkelingen die aangekondigd zijn. Dit mondt uit in een aantal langeretermijn doelstellingen.

Wat het masterplan 2012-2015 betreft, blijkt de voornaamste parameter de lange en voortdurende crisis in het financieel systeem, die niet alleen de financiële instellingen dwingt om hun activiteiten in te perken, maar bovendien en meer fundamenteel, om hun businessmodel te herzien. Vermelde financiële crisis heeft geleid tot een herziening van het regelgevend kader toepasselijk op de financiële sector. Daarbij werd niet alleen de microprudentiële regelgeving fundamenteel herzien, maar werden ook macroprudentiële instrumenten en regelgeving inzake herstel- en afwikkelingsplannen ingevoerd. Om de impact voor de samenleving in geval van faillissement van een financiële instelling maximaal te beperken, werd daarenboven het debat gevoerd over de noodzaak om bepaalde risicovolle activiteiten van banken ofwel af te zonderen in aparte entiteiten ofwel hieraan hogere kapitaalvereisten op te leggen. Het mag duidelijk zijn dat de sturing en het beheer van al deze projecten een complexe aangelegenheid is, in het bijzonder omdat eventuele niet gewenste gevolgen dienen te worden beheerd.

Tegen het licht van het voorgaande, werden de kern-doelstellingen voor de organisatie van het prudentieel toezicht gedefinieerd. Prioritair is het opzetten van een efficiënt en effectief proces van sturing van het toezicht, door strategische planning en op een systematische wijze vastleggen van prudentiële prioriteiten, zonder daarbij de nodige flexibiliteit uit het oog te verliezen om nieuwe ontwikkelingen vast te stellen en erop in te spelen. Daarnaast dienen verdere stappen gezet van een *compliance*gedreven naar een risicogedreven toezicht door het verbreden van de toezichtshorizon (macroprudentiële dimensie, analyse van businessmodellen, ...) en het groeperen van instellingen (clustering) in functie van het risicoprofiel,

met bijbehorende toewijzing van middelen. Vervolgens is er de versterking van het toezichtsproces en de instrumenten, met bijzondere aandacht voor de uitbreiding en het gebruik van het sanctieapparaat, de stroomlijning van de inspectieopdrachten en de versterking van de interne controleomgeving binnen de operationele prudentiële diensten. Ten slotte is er de noodzaak om dit alles in te bedden in een efficiënte organisatie, met passende inzet van de schaarse middelen, met transparante interne en externe communicatie en met nauwe samenwerking en synergie tussen alle geledingen van de Bank.

In het masterplan werd als zodanig nog abstractie gemaakt van de impact van de bankenunie (zie deel II.A.1.1) en van de aanbevelingen van het IMF als onderdeel van zijn FSAP-doorlichting van het Belgische financieel systeem (zie deel II.B.1.3). Het is evenwel duidelijk dat deze ontwikkelingen significante impact kunnen hebben op de uitgangspunten van het masterplan en tot bijsturing ervan zullen nopen.

1.2 Risk review

Ter uitvoering van het masterplan 2012-2015 dient vanuit zowel een micro- als een macroprudentiële invalshoek een jaarlijkse *risk review* te worden opgesteld, die de prudentiële prioriteiten voor de komende periode vastlegt. Voor de periode tot eind 2013 werden de volgende financiële risico's als prioritair aangeduid. Ze dienen dan ook door de prudentiële diensten als zodanig in hun actieplannen te worden opgenomen. De eerste prioriteit vormt de analyse van de businessmodellen voor zowel de bank-, de verzekeringssector als voor de marktinfrastructuren, en dit in de nasleep van de impact van de financiële crisis op de instellingen en tegen de achtergrond van significante regelgevende aanpassingen. Hoog op de agenda staat ook de analyse van het renterisico voor de bank- en verzekeringssector, in het bijzonder gezien de lage renteomgeving en de mogelijke impact van een renteomslag. Volgende prioriteit is het beheer van het liquiditeitsrisico voor zowel de bank- en de verzekeringssector als de marktinfrastructuren, in het bijzonder tegen de achtergrond van de financieringsproblemen in de bancaire sector en de voorbereiding op de invoering van internationale liquiditeitsstandaarden. Voor de verzekeringssector betreft het vooral mogelijke liquiditeitsrisico's verbonden aan bepaalde

producten en voor de marktinfrastructuren betreft het in hoofdzaak *intra-day* liquiditeitsrisico's.

Verhoogde waakzaamheid is er voor kredietrisico's, in het bijzonder gegeven de vertraagde economische groei in België en de omliggende landen van het eurogebied. Dit vertaalt zich in verhoogde aandacht voor de kwaliteit van de activa, het gebruik van de gehanteerde risicoparameters en het niveau van de aangelegde voorzieningen en waardeverminderingen. In het verlengde van het voorgaande zal ook verder aandacht worden besteed aan de evolutie van de vastgoedmarkt in België.

Naast de financiële risico's, zullen volgende domeinen prioritair aandacht krijgen in het prudentieel toezichtsproces:

- de ontwikkeling van nieuw beleid, in het verlengde van internationale standaarden en *best practices* bij buitenlandse toezichthouders, inzake de beoordeling van het *fit and proper* karakter van leiders van financiële instellingen;
- het oriënteren van het *scorecarding* risicoanalyse-instrument voor de bancaire en verzekeringssector (voorgesteld in het Verslag 2011, deel 3.1.2 van het deel 'Financiële stabiliteit en prudentieel toezicht') tot een instrument dat de clustering van de instellingen mogelijk maakt en bijgevolg moet bijdragen tot de risicogebaseerde aanpak van het toezicht;
- het verder verfijnen van het beleid inzake vastleggen van de eigenvermogensvereisten onder de tweede pijler van het Baselakkoord, via het beleid inzake *capital add-ons* en beoordeling van het ICAAP-proces (Internal Capital Adequacy Assessment Process);
- de inhoudelijke herziening van de rapporterings- en analyse-instrumenten. Als gevolg van de invoering van Basel III en Solvency II zal de prudentiële en financiële rapportering fundamenteel worden gewijzigd. Dit biedt de gelegenheid om ook de analyse-instrumenten gebaseerd op de periodieke rapportering aan te passen en te integreren in de globale toezichtsmethodologie.

De prioriteiten vermeld in het *risk review* vormen de leidraad voor de opmaak van de actieplannen van elke toezichtsdienst. Het gehele proces laat echter ruimte voor bijstellingen die noodzakelijk kunnen zijn als gevolg van nieuwe ontwikkelingen of risico's die zich voordoen in de sector en waarvan de detectie gebeurt via passende instrumenten op nationaal en Europees vlak.

Kader 3 – Monitoring van de businessmodellen van de banken

Als gevolg van de herstructurering van de financiële sector hebben de grote Belgische banken hun activiteiten geheroriënteerd naar traditionelere markten en producten. Tegelijkertijd moeten ze hun kostenstructuur aanpassen teneinde een voldoende structurele rentabiliteit te genereren om hun eigen vermogen geleidelijk te kunnen versterken met het oog op de inwerkingtreding van Basel III. Tegen deze achtergrond vormt de opvolging van de door de grote Belgische financiële instellingen gehanteerde strategieën een aandachtspunt dat van essentieel belang is voor het voeren van het prudentieel beleid. De Bank heeft aan de beoordeling van de consistentie en de deugdelijkheid van de businessmodellen van de grote Belgische financiële instellingen topprioriteit verleend in haar *risk review* voor 2013. De analyse van deze modellen, die bepalend zijn voor de ontwikkelingsmogelijkheden en de schokbestendigheid van de betrokken instellingen, vormt een complexe oefening die een gedetailleerd onderzoek vergt van de talrijke aspecten en invalshoeken van het metier van een bank, een verzekeringsonderneming of een financieel conglomeraat, en die vereist dat gebruik wordt gemaakt van de expertise van verschillende departementen van de Bank.

Deze componenten omvatten onder meer de macro-economische hypothesen (hypothesen inzake groei, inflatie, werkloosheidsgraad, loonontwikkeling, ...), de financiële hypothesen (financieringskosten, rentevoet, wisselkoers, ...), de economische en concurrentiële context die bepalend is voor de rentabiliteits- en risicovereisten waaraan de banken moeten voldoen bij de ontwikkeling van hun globale strategieën, de organisatie- en *governance*aspecten, de regelgeving en de impact van de aanpassingen aan de vigerende wetgeving op het gedrag van de financiële instellingen, ...

Deze globale analyse moet op haar beurt als ankerpunt dienen voor een diepgaand onderzoek naar de strategie van de afzonderlijke grote instellingen. Het is de bedoeling nauwkeuriger te bepalen in welke mate de verschillende *business lines* van deze grote financiële instellingen rendabel zijn, en aldus onderzoek te voeren naar de kwetsbaarheid en de gevoeligheid van deze instellingen voor economische of financiële ontwikkelingen die ongunstig zijn voor de ontwikkeling van hun activiteiten.

1.3 Drie overlegcomités

Teneinde al haar toezichtstaken te coördineren en het prudentieel toezicht in te passen in haar andere opdrachten, heeft de Bank in de tweede helft van 2011 drie overlegcomités opgericht. Deze overlegcomités hebben hun activiteiten ontplooid en zijn op kruissnelheid gekomen in 2012.

Het Comité voor de planning en coördinatie van het prudentieel toezicht (CPCP) heeft toegezien op de goede operationele organisatie van het prudentieel toezicht. Het heeft met name de monitoring en de tenuitvoerlegging gecontroleerd van de beslissingen die door het Directiecomité werden genomen om de ten behoeve van het toezicht ingezette middelen in coherente organisatieschema's te structureren tussen de vijf verschillende diensten die onder het prudentieel toezicht vallen, en om deze middelen te versterken door over te gaan tot gerichte aanwervingen. Het CPCP heeft tevens de uitvoering van de diverse ondersteunende activiteiten van het prudentieel toezicht gepland en gecoördineerd, in het bijzonder de

informaticaprojecten, de uitwerking van een algemene organisatiestructuur voor de inspecties, de operationele verdeling van de taken met het oog op de controle van het *fit and proper* karakter van de leidinggevende personen van de financiële instellingen, of nog de begrotingsprocedures.

De twee overige comités hebben hun respectieve opdrachten vervuld met betrekking tot de analyse en de opvolging van de financiële stabiliteit. Het Risicocomité (RC) heeft de risicoanalyses aangestuurd, met de nodige aandacht voor de interacties tussen de micro- en macroprudentiële dimensie. Het heeft ook toegezien op een goed inzicht in en een coherente toepassing van de regelgeving. Om de coördinatie te verzekeren van en voordeel te halen uit de synergieën tussen de verschillende prudentiële diensten, heeft het RC verschillende groepen (of *risk teams*) in het leven geroepen. Elk van deze teams is belast met een groot thema dat verband houdt hetzij rechtstreeks met een risicocategorie of -domein, hetzij met de technieken of instrumenten voor het opvolgen van de risico's, hetzij met grote componenten van de regelgeving. Voor de

samenstelling van deze groepen heeft men toegezien op, enerzijds, het beperken van de deelname tot kaderleden die rechtstreeks te maken hebben met de verschillende thema's, maar anderzijds ook op het betrekken van een maximaal aantal kaderleden bij één van de groepen, teneinde het coördinatieproces te kunnen uitbreiden tot de verschillende niveaus van het prudentieel toezicht. Deze benadering heeft het makkelijker gemaakt om het zogenoemde 'vierogenprincipe' algemeen toe te passen, door de door de leden van de operationele controleteams verworven ervaringen te combineren met de meer algemene aanpak van de diensten die belast zijn met de analyses inzake financiële stabiliteit of met transversale operationele functies.

In de loop van het verslagjaar heeft het RC onder meer een vergelijking gemaakt tussen de door de verschillende instellingen gehanteerde parameters voor de berekening van de risicowegingen die worden toegepast op vergelijkbare activa, zoals effecten die door een en dezelfde soevereine staat worden uitgegeven, of kredieten die worden verleend aan dezelfde ondernemingen. Aan de hand van dit type van analyses kan worden bepaald of identieke risico's op een vergelijkbare manier door de kredietinstellingen worden beoordeeld. Dergelijke vergelijkende oefeningen, die in het bijzonder kunnen worden gebruikt in het kader van de validatie, door de Bank, van de interne risicobeoordelingsmodellen die door de banken worden gehanteerd, werden ook op het getouw gezet op internationaal niveau.

Het derde comité, het Macrofinancieel comité (MFC), heeft gezorgd voor de coördinatie en de informatiestromen

tussen de toezichtsdiensten en de overige departementen van de Bank die meer rechtstreeks betrokken zijn bij opdrachten die hetzij het prudentieel toezicht kunnen verduidelijken en verrijken, hetzij erdoor kunnen worden beïnvloed. De belangrijkste onderzochte thema's hadden betrekking op de conjunctuurontwikkelingen die een invloed hebben op het verloop en de risico's binnen de Belgische economie en financiële sector, de macro-economische projecties, het verloop van de kredietverlening op globaal niveau en in een aantal sleutelsectoren, in het bijzonder in de vastgoedsector, de structurele kenmerken van de Belgische economie die de activiteit van de financiële instellingen kunnen beïnvloeden, of nog, de analyse van de economische en financiële ontwikkelingen in de belangrijkste landen waar de Belgische banken substantiële posities aanhouden. In deze context heeft het MFC kwetsbaarheden aan het licht gebracht in verschillende landen waar Belgische instellingen aanzienlijke risicoposities aanhouden. Dit heeft aanleiding gegeven tot meer specifieke en gedetailleerde analyses van bepaalde door deze financiële instellingen opgebouwde portefeuilles.

In 2012 werden tevens gemeenschappelijke vergaderingen georganiseerd tussen het RC en het MFC. De bedoeling van die vergaderingen bestond erin, enerzijds, bepaalde grote projecten te coördineren, in het bijzonder de analyse van de Belgische vastgoedsector en, anderzijds, in onderling overleg prioritaire krachtlijnen te bepalen om deze aan het Directiecomité voor te stellen met het oog op het *risk review* voor 2013 (zie deel II.B.1.2). Deze interacties zullen nog worden opgevoerd in de komende jaren, naarmate het macroprudentieel beleid zich ontwikkelt en ten uitvoer wordt gelegd.

Kader 4 – Financial Sector Assessment Program

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voert sinds 1999 het *Financial Sector Assessment Program* (FSAP) uit, waarbij een volledige en diepgaande analyse wordt verricht van de financiële sector van een land. Deze evaluatie strekt ertoe de belangrijkste kwetsbare plekken op te sporen die financiële crises kunnen veroorzaken, en heeft zowel betrekking op het toezicht en de regelgeving als op het risicoprofiel van het financieel stelsel.

Financiële crises kunnen desastreuze gevolgen hebben voor de reële economie, zoals blijkt uit de financiële crisis die al meer dan 5 jaar onze economieën teistert. In deze context heeft het IMF beslist het FSAP deel te laten uitmaken van het bilateraal toezicht of van de zogeheten artikel IV-consultaties. Tevens werd beslist dat de 25 rechtsgebieden met een omvangrijke of systeemrelevante financiële sector voortaan om de vijf jaar aan deze evaluatie zullen worden onderworpen.

Gezien de omvang van zijn financiële sector en het belang hierbij van de grensoverschrijdende groepen, behoort België tegenwoordig tot deze 25 belangrijkste financiële centra. Aangezien de laatste FSAP-missie in 2005-2006

plaatsvond, werd het Belgisch financieel stelsel in de loop van het verslagjaar aan een evaluatie door het IMF onderworpen in het kader van de artikel IV-consultaties. Deze audit werd aangevangen in het verslagjaar en zal afgerond worden in 2013.

De evaluatie bestaat uit twee grote pijlers. De eerste betreft de analyse van de weerbaarheid van het financieel stelsel in zijn geheel, onder meer met behulp van stresstests. Deze tests analyseren de gevoeligheid van de financiële instellingen voor verschillende macro-economische schokken – zoals een langere periode van zeer zwakke economische groei, een daling van de prijzen van de financiële of onroerende activa of nog een belangrijke stijging van de rentevoeten. Het IMF beoordeelt eveneens het vermogen van de autoriteiten om doelmatig op te treden in geval van een financiële crisis.

De tweede pijler beoordeelt de kwaliteit van de regelgeving en van het toezicht op de banken, de verzekeringsondernemingen en de financiële markten. Zo moeten de toezichthouders in het kader van deze oefening hun eigen juridisch arsenaal toetsen aan internationale normen zoals de fundamentele beginselen van Basel voor banken en de fundamentele beginselen voor verzekeringsondernemingen. Deze beginselen hebben met name betrekking op de voorwaarden voor een efficiënt toezicht, de regels voor de vergunning, de reglementering en de prudentiële vereisten inzake, bijvoorbeeld, het kredietrisico, het markt- of het renterisico, de toezichtsmethodologie, de vereisten inzake informatieverstrekking en de bevoegdheden van de prudentiële toezichthouders met betrekking tot de niet-naleving van de reglementering door de instellingen.

De toezichthouders moeten aan de teams van het IMF ook aantonen in welke mate deze normen effectief worden toegepast in de praktijk. Voor deze oefening zal het IMF zich baseren op de fundamentele beginselen (Core Principles) van 2006 voor de banken en op die van 2011 voor de verzekeringen. Deze beginselen werden echter zeer kort geleden voor de banken herzien door het Basel Comité.

In september 2012 heeft inderdaad het Basel Comité een nieuw set basisprincipes, namelijk de Banking Core Principles, aangenomen. Het betreft zeker geen radicale breuk met de principes van 2006, en er werd dan ook over gewaakt om voldoende continuïteit en vergelijkbaarheid te behouden.

De vernieuwing zit in de volgende vijf aspecten:

- ten eerste zijn de eigenlijke Core Principles en de bijbehorende Assessment Methodology nu geïntegreerd in één document;
- ten tweede zijn de principes herschikt om beter het onderscheid te maken tussen, enerzijds, wat toezichthouders doen en, anderzijds, wat zij van banken verwachten;
- ten derde zijn er binnen de individuele principes verbeteringen aangebracht om rekening te houden met de zwakheden binnen de banksector die door de financiële crisis naar boven zijn gekomen. Het gaat dan voornamelijk over het toezicht op systemisch belangrijke instellingen, het toevoegen van een macroperspectief aan het traditioneel microprudentiel perspectief en het invoeren van crisistoezicht (herstel- en afwikkelingsmaatregelen);
- ten vierde is er meer aandacht gekomen voor deugdelijk bestuur binnen banken;
- en ten slotte wordt de rol van marktdiscipline verder beklemtoond.

Ondanks het feit dat de Bank formeel gezien nog op grond van de oude Banking Core Principles van 2006 beoordeeld wordt, heeft zij ook uitleg gegeven over haar toezicht op systemisch belangrijke instellingen, over haar crisistoezicht en over de wijze waarop, sinds de invoering in 2011 van het 'twin peaks'-toezichtmodel, micro- en macroprudentieel toezicht worden gecombineerd. De Bank heeft ook zelf het initiatief genomen diepgaand in te gaan op de vereisten van deugdelijk bestuur binnen financiële instellingen.

Een gelijkaardige proactieve houding heeft de Bank aan de dag willen liggen ten aanzien van de eveneens in september 2012 aangenomen nieuwe 'Principles for the supervision of financial conglomerates', opgesteld door het sectoroverschrijdende Joint Forum opgericht onder de vleugels van het Basel Comité, IOSCO en de IVVT.

De Bank heeft in de mate van het mogelijke een zelfbeoordeling ondernomen ten opzichte van dit nieuwe internationale regelgevende kader voor conglomeraatstoezicht.

Voor deze diepgaande analyse van de financiële sector heeft de Bank tijdens het verslagjaar heel wat middelen aangewend. Zowel de prudentiële diensten als de juridische dienst en het departement Studiën werden hiervoor ingezet. De conclusies van het FSAP worden verwacht in mei 2013.

2. Operationeel toezicht banken

2.1 Algemeen overzicht

Eind 2012 overzag de dienst Toezicht op banken en beursvennootschappen 123 kredietinstellingen en 36 beleggingsondernemingen.

TABEL 1 VERLOOP VAN HET AANTAL KREDIETINSTELLINGEN EN BELEGGINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

	01-01-2012	31-12-2012
Kredietinstellingen		
Instellingen naar Belgisch recht	47	44
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	9	9
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	52	53
Financiële holdings	7	7
Financiële dienstengroepen	3	4
Financiële instellingen die dochter zijn van één of meer kredietinstellingen	4	4
Kredietinstellingen aangesloten bij een centrale instelling waarmee zij een federatie vormen	2	2
Totaal	124	123
Beleggingsondernemingen		
Instellingen naar Belgisch recht	22	21
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	0	0
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	16	13
Financiële holdings	2	2
Totaal	40	36

Bron: NBB.

Het prudentieel toezicht op de banken stond in 2012 andermaal in het teken van de aanhoudende financiële crisis. Het in 2011 uitgezette toezichtbeleid werd verder tot uitvoering gebracht en waar nodig aangescherpt, terwijl ook de nodige aandacht werd besteed aan de verdere stroomlijning van de organisatie van het macro- en microprudentieel toezicht en aan de optimalisatie van de ingezette toezichtinstrumenten.

De dagelijkse rapportering van de liquiditeitspositie van de systeemrelevante instellingen bleef onverminderd van kracht, terwijl het detail van de mee te delen gegevens werd uitgebreid om voor elke betrokken instelling het inzicht in de liquiditeitspositie en de onderliggende tendensen te verdiepen. Hoewel de belangrijke liquiditeitsinjecties van de ECB een stabiliserend effect hadden op de algemene liquiditeitspositie van de banken, blijft de vaststelling dat de ongedekte kredietverlening tussen banken nog niet opnieuw en in betekenisvolle mate op gang is gekomen en dat langetermijnfinanciering schaars en duur blijft. De Bank heeft sommige banken met ontoereikende liquiditeitsbuffers verplicht om door middel van een actieplan deze buffers op korte termijn weer samen te stellen, maar tevens aangemaand om de hoogste prioriteit te verlenen aan een structurele verbetering van hun liquiditeit en zonedig hun commercieel beleid daar op af te stemmen.

De Bank neemt actief deel aan verschillende colleges van banktoezichthouders, waarvan vijf als consoliderend toezichthouder van een Belgische *cross-border* groep (toezichthouder van het land van herkomst – *home*) en zeven als toezichthouder van een Belgische dochter van een buitenlandse groep (toezichthouder van het land van ontvangst – *host*). De intensiteit van de deelname aan een college van toezichthouders als *host*-toezichthouder hangt onder meer af van de relevantie van de Belgische dochter voor de buitenlandse groep of van het belang van die dochter in de Belgische financiële sector. De jaarlijkse

gezamenlijke – dit wil zeggen in collegeverband uitgevoerde – risicobeoordelingen en kapitaalbeslissingen van de toezichthouders zijn inmiddels op kruissnelheid gekomen. Dit intensief proces start met de uitvoering van analyses van de risico's en de kapitaaldoelstellingen op het niveau van elke bankentiteit van de groep, die vervolgens worden geïntegreerd in één globaal risicorapport met vastlegging van de kapitaaldoelstellingen voor de moederonderneming en voor elke Europese bankdochter binnen de groep. De informatie-uitwisseling en de gezamenlijke beoordelingen verdiepen het inzicht van de deelnemende toezichthouders in de groep en bevorderen een samenhangend en omvattend toezicht op de grensoverschrijdende groepen.

Systeemrelevante instellingen moeten op voorhand strategische beslissingen aanmelden bij de Bank die zich kan verzetten indien deze beslissing het gezond en voorzichtig beleid van de instelling kan schaden of zelfs de stabiliteit van het financieel stelsel ernstig zou kunnen aantasten. De Bank heeft in 2012 meerdere dossiers van systeemrelevante instellingen onderzocht, meestal in verband met de verwerving van activiteiten of instellingen of met de verkoop van betekenisvolle dochterondernemingen. De prudentiële meerwaarde van dit regime ligt onder meer in het kritisch onderzoek, door de toezichthouder, van de uitgangspunten en objectieven die de betrokken banken met deze transacties willen bereiken, wat de Bank er in geval van nihil obstat vaak toe brengt bijsturing van het project op te leggen of een betere omkadering en opvolging van mogelijke risico's te voorzien.

De inwerkingtreding van de nieuwe eigenvermogensvereisten onder het Basel III-regime komt snel nabij en de Bank heeft de banken gevraagd te testen in hoeverre zij klaar zijn om de nieuwe, vaak strengere regels toe te passen. Aangezien de invoering van Basel III gepaard gaat met uitgebreide en complexe overgangsregels (zie deel II.A.3.1), dienden banken simulaties uit te voeren van hun financiële positie en van hun kapitaalpositie doorheen deze overgangsperiode. In lijn met de verwachtingen van nationale en internationale toezichthoudende

autoriteiten en van marktdeelnemers, is het belangrijk dat banken nu al aantonen dat zij de nieuwe vereisten onder Basel III halen, ook zonder gebruik te maken van de overgangsmaatregelen. De Bank maant de banken met verwachte tekorten aan om hun kapitaal te versterken of hun risicoappetijt in overeenstemming te brengen met hun bestaand financieel draagvlak.

De Bank heeft in 2012 gerichte en sectorbrede onderzoeken uitgevoerd op de naleving van een aantal nieuwe regels ter voorkoming van witwassen van kapitaal en van financiering van het terrorisme. Een belangrijke pijler van deze regelgeving is de correcte identificatie van de cliënten van de financiële instelling. Voor de bestrijding van witwassen en van terrorisme is het van cruciaal belang dat banken weten welke personen de uiteindelijke begunstigden zijn van tegoeden op rekeningen of wie de finale opdrachtgevers zijn van financiële transacties, ook wanneer die op naam van vennootschappen of feitelijke verenigingen worden geregistreerd. Op basis van deze onderzoeken heeft de Bank de financiële instellingen aangemaand hun waakzaamheid en discipline ter zake op te voeren en een aantal banken zelfs formele hersteltermijnen opgelegd opdat hun organisatie op dat vlak aan de wettelijke vereisten zou voldoen.

Als onderdeel van haar normale toezichtwerkzaamheden voert de dienst die, naast het banktoezicht, ook instaat voor het prudentieel toezicht op de beursvennootschappen, opdrachten ter plaatse uit. Deze opdrachten nemen de vorm aan van een controleplaninspectie, een thematische inspectie, een gerichte inspectie of een informatieopdracht.

Als gevolg van de financiële crisis hebben de meeste opdrachten bij de systeemrelevante groepen betrekking gehad op het financieel risicobeheer, zoals de risicobeheerfunctie, het beheer van het liquiditeits- en concentratierisico, of de waardering van de effectenportefeuille.

Bij de andere instellingen (binnenlandse banken en beursvennootschappen) worden de opdrachten voornamelijk

TABEL 2 AANTAL IN 2012 TER PLAATSE UITGEVOERDE OPDRACHTEN, UITGESPLITST NAAR TYPE INSTELLING

	Grote bankgroepen	Binnenlandse banken naar Belgisch recht	Binnenlandse beursvennootschappen naar Belgisch recht	EU-bijkantoren	Bijkantoren van derde landen	Totaal
Aantal opdrachten	15	11	3	2	1	32

Bron: NBB.

gepland op basis van een auditcyclus van 3 à 5 jaar. De meeste opdrachten slaan op de werking van de bestuursorganen en van de transversale controlefuncties (interne audit, *compliance*, risicobeheer) of op de aan de activiteiten verbonden specifieke risico's.

Gelet op de specifieke bevoegdheden van de Bank als *host-toezichthouder* van de Europese bijkantoren, slaan de opdrachten bij deze instellingen uitsluitend op de toepassing van de antiwitwasregelgeving.

2.2 Dexia

Dexia besliste in oktober 2011 noodgedwongen over te gaan tot een volledige maar in de tijd gespreide ontmanteling van de groep (cfr. deel 3.2.1, van het boekdeel 'Financiële stabiliteit en prudentieel toezicht' van het Verslag 2011). Dit plan behelst de verkoop van operationele entiteiten die alsnog verkoopbaar zijn en het tijdelijk beheer van activa en activiteiten waarvoor een markt of koper bestaat. De financiering van het plan vereiste het verkrijgen van nieuwe financiële waarborgen vanwege de Belgische, Franse en Luxemburgse overheden voor een bedrag van maximaal € 90 miljard.

Na de verkoop in oktober 2011 van Dexia Bank België en haar dochterondernemingen (vandaag Belfius-groep) aan de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM), die handelt voor rekening van de Belgische Staat, initieerde of realiseerde Dexia in 2012 de volgende transacties:

- verkoop van het belang van 50% van de Banque Internationale à Luxembourg (BIL) in de joint venture RBC Dexia Investor Services aan Royal Bank of Canada (27 juli 2012);
- verkoop van de Turkse dochter DenizBank aan Sberbank (28 september 2012);
- verkoop van BIL-groep aan Precision Capital en het Groothertogdom Luxemburg (5 oktober 2012), waarbij te noteren is dat de geërfde *legacy*-portefeuille van deze subgroep buiten de perimeter van deze verkoop bleef;
- ondertekening op 15 maart 2012 door de Franse Staat, de Caisse des Dépôts et Consignations en La Banque Postale van een intentieprotocol over de oprichting van een nieuwe kredietinstelling in Frankrijk, die de controle zal verwerven over Dexia Municipal Agency;
- verkoopproces van Dexia Asset Management is goed gevorderd met de ondertekening van een akkoord met GCS Capital, maar deze transactie is nog niet afgerond;
- volgend op de kennisgeving van de Spaanse instelling Banco Sabadell begin juli 2012 dat deze haar optie tot verkoop van haar 40% belopende participatie in Dexia

Sabadell wenste uit te oefenen, knoopten Dexia en Banco Sabadell gesprekken aan over de modaliteiten voor de uitvoering van deze transactie, die overigens nog steeds lopen.

Aangezien het ontmantelingsplan gebaseerd is op een belangrijke tussenkomst van de Belgische, Franse en Luxemburgse Staten, dient de Europese Commissie haar goedkeuring te hechten aan dit plan. Door de omvang van de staatssteun, de complexiteit van het plan en zijn looptijd, heeft de Europese Commissie haar onderzoek gaandeweg uitgebreid. Zo besliste de Commissie op 21 december 2011 weliswaar een formele onderzoeksprocedure te openen, maar keurde ze de staatswaarborgen op de financiering van Dexia NV voorlopig goed mits de beperking van het bedrag van deze waarborg tot € 45 miljard. De Commissie vroeg de staten om binnen de 3 maanden een gemotiveerd en onderbouwd herstructureringsplan in te dienen, wat gebeurde op 21 en 22 maart 2012.

De Commissie besliste eind mei 2012 om haar onderzoeksprocedure naar Dexia verder uit te diepen en vroeg, gelet op de gewijzigde omstandigheden sedert de indiening van het eerste plan, een aangepast plan op te maken. In afwachting stemde zij in met de verlenging van de staatsgarantie tot 30 september 2012. Op 6 juni 2012 volgde dan haar akkoord met een verhoging van het plafond van deze tijdelijke financieringsgarantie tot € 55 miljard. Op 26 september 2012 werd de staatsgarantie opnieuw verlengd tot 31 januari 2013.

Bij de opmaak van het nieuwe plan moest vooreerst rekening worden gehouden met het feit dat de bankdochters van Dexia door de naleving van de minimumkapitaalvereisten nog steeds toegang zouden hebben tot de centralebankfinanciering. Anderzijds was het evenzeer noodzakelijk dat Dexia in een grotere diversificatie van de financiering moest voorzien om minder afhankelijk te worden van die centralebankfinanciering. Op basis van prudentiële solvabiliteitsprognoses en van de voorwaarden waaronder de groep zijn financiering zou kunnen verzekeren in de bestaande en voorziene marktomgeving in de komende jaren, bleek dat de onderliggende veronderstellingen gebruikt voor de eerdere simulaties betekenisvol zouden moeten worden aangepast. De nieuwe simulaties gaan nu uit van financieringskosten die de winstvooruitzichten voor de komende jaren sterk negatief beïnvloeden.

De aanpassing van het financieringsplan dwong de raad van bestuur van Dexia een waardevermindering van € 5 miljard te boeken op de deelneming van Dexia NV in Dexia Crédit Local, met tot gevolg dat het eigen vermogen

van Dexia NV negatief werd. In toepassing van artikel 633 van het Vennootschappenwetboek besliste de raad van bestuur van Dexia NV daarom een buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders bijeen te roepen die op 21 december 2012 besliste over de voortzetting van de activiteiten van de vennootschap. De raad van bestuur stelde tevens een kapitaalverhoging van € 5,5 miljard voor die voorbehouden is aan de Belgische (53 %) en de Franse Staat (47 %) via de toekenning van preferente aandelen. Deze kapitaalverhoging maakt het mogelijk om het eigen vermogen van Dexia NV terug positief te maken, het kapitaal van Dexia Crédit Local te verhogen met € 2 miljard, de schulden van Dexia ten aanzien van Dexia Crédit Local aan te zuiveren, evenals het plafond van de gevraagde financieringsgarantie te verlagen tot € 85 miljard, waarvan de verdeelsleutel 51,41 % voor België bedraagt, 45,59 % voor Frankrijk en 3 % voor Luxemburg. Hiermee moet de groep in staat zijn om de ordentelijke ontmanteling de komende jaren voort te zetten.

De Staten hebben dit nieuwe plan bij de Europese Commissie ingediend op 16 november 2012 die het op 28 december 2012 heeft goedgekeurd.

Conform de afspraken heeft de Dexia-groep vanaf juli 2012 de leiding van Dexia NV en Dexia Crédit Local afgeslankt en eengemaakt. In concreto blijven de juridische structuren van Dexia NV en Dexia Crédit Local wel apart bestaan, maar is er eenzelfde directie voor beide entiteiten. Met de realisatie van de kapitaalverhoging zal ook de samenstelling van de raad van bestuur en de gespecialiseerde comités binnen de raad worden aangepast om passend rekening te houden met de nieuwe samenstelling van het aandeelhouderschap van Dexia NV, waarbij de Belgische en de Franse Staten respectievelijk 50,02 % en 44,40 % van het kapitaal zullen aanhouden.

De gewijzigde situatie van de groep heeft zich inmiddels ook vertaald in een aanpassing van de organisatie van het prudentieel toezicht en een nieuw samenwerkingsakkoord tussen de Bank en de Autorité de Contrôle Prudentiel (ACP), de Franse toezichthouder van de subgroep Dexia Crédit Local. De Bank blijft de consoliderende toezichthouder van de Dexia-groep, maar rekening houdend met het feit dat de geconsolideerde positie van Dexia nagenoeg gelijk wordt aan de gesubconsolideerde positie van Dexia Crédit Local, werd afgesproken dat het prudentieel toezicht over de groep voortaan in gezamenlijk overleg zou gebeuren, waarbij de Bank de formele beslissingen neemt op het geconsolideerde niveau en de ACP diezelfde beslissingen neemt ten aanzien van de subgroep Dexia Crédit Local.

2.3 KBC

De financiële crisis van 2008 en 2009 noopte de KBC Groep een beroep te doen op staatssteun. De Belgische federale overheid en de Vlaamse regering tekenden in op niet-dilutieve en terugbetaalbare kapitaalinstrumenten voor een totaal bedrag van € 7 miljard. De terugbetaling van deze instrumenten is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de Bank. Daarnaast verkreeg de KBC Groep eveneens een garantieregeling vanwege de Belgische federale overheid op haar portefeuille gestructureerde kredietproducten.

De Europese Commissie verplichtte de KBC Groep daarop een herstructurering door te voeren en een terugbetalingsschema voor de kapitaalinjecties te volgen. Het herstructureringsplan bestond onder meer uit de afbouw van meerdere activiteiten en portefeuilles en uit de verkoop van een aantal dochterondernemingen. Met de verkoop van entiteiten zoals Warta en Kredyt Bank (respectievelijk de Poolse verzekerings- en bankdochters), Fidea (Belgische verzekeringsdochter), KBL European Private Bankers (Luxemburgse private bankgroep) werden belangrijke stappen gezet in de realisatie van dat plan.

Wat de terugbetaling van de staatssteun betreft, verkreeg de KBC Groep toestemming van de Bank om in januari 2012 een eerste schijf van € 500 miljoen terug te betalen aan de Belgische federale overheid. De KBC Groep vroeg de Bank naderhand om ook de resterende € 3 miljard federale steun in december 2012 te mogen terugbetalen.

Het uitgangspunt was dat de terugbetaling de solvabiliteitspositie van de KBC Groep niet betekenisvol zou verzwakken en dat de groep niet alleen de actuele kapitaaldoelstellingen die het college van toezichthouders jaarlijks vastlegt, zou respecteren, maar eveneens al de nieuwe Basel III-normen zou halen, ook wanneer abstractie zou worden gemaakt van de overgangsbepalingen (*fully-loaded*).

Projecties van de financiële positie van de KBC Groep voor de komende jaren, waar nodig onderworpen aan enkele stress-scenario's, toonden aan dat het realiseren van de doelstelling om Basel III *fully-loaded* na te leven vanaf 2013 na imputatie van de nog uit te voeren terugbetalingen, alleen aannemelijk was mits een versterking van het eigen vermogen. Bijgevolg besliste de KBC Groep over te gaan tot een kapitaalverhoging voor een totaal bedrag van € 1,25 miljard en om Contingent Capital Notes uit te geven voor een bedrag van minstens € 750 miljoen.

3. Prudentieel toezicht verzekeringen

3.1 Algemeen overzicht

De dienst Prudentieel Toezicht Verzekeringen oefent haar toezicht uit op de verzekeringsondernemingen, de herverzekeringsondernemingen, de borgstellingsmaatschappijen en de gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen; deze laatste kunnen zelf hun eigen voertuigenpark verzekeren.

Eind 2012 stonden aldus 113 ondernemingen onder toezicht van de Bank, 8 minder dan aan het begin van het jaar.

Dit verloop kan worden verklaard door fusies, door de omvorming van ondernemingen naar Belgisch recht tot bijkantoren van andere lidstaten en door de volledige stopzetting van activiteiten ten gevolge van de overdracht van in *run-off* geplaatste portefeuilles of van de uitdoving van alle verzekeringsverplichtingen.

Eenzijds werden er in de loop van het verslagjaar ondernemingen naar Belgisch recht omgevormd tot bijkantoren terwijl, anderzijds, een grote Europese groep een van haar *business lines* in België gecentraliseerd heeft door dochterondernemingen om te vormen tot bijkantoren van een onderneming naar Belgisch recht. Een andere groep bereidt zich eveneens voor om een van haar *business lines* in België te centraliseren, waardoor de Belgische dochteronderneming in de toekomst in het kader van het vrij verrichten van diensten werkzaam zal moeten zijn in de andere lidstaten.

3.2 Speciale aandachtspunten

College

De samenwerking tussen de toezichthouders van grensoverschrijdende groepen vindt plaats binnen colleges die gecoördineerd worden door de consoliderende toezichthouder van een groep (autoriteit van het land van herkomst) en waaraan deelgenomen wordt door de toezichthouders van de dochterondernemingen en de bijkantoren van de groep (autoriteit van het land van ontvangst).

Vaste onderwerpen op de agenda van deze colleges betreffen de bespreking en de beoordeling van de financiële situatie, de organisatie, de strategie en de risico's waaraan de groep en haar bestanddelen blootstaan. Er werden *coordination arrangements* opgesteld met afspraken over samenwerking en informatie-uitwisseling, zowel in *going concern* omstandigheden, zoals de goedkeuring van een intern model, als in gestresste situaties. Via een door de Europese autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (EAVB) ontwikkelde internettoepassing werd de informatie-uitwisseling tussen de toezichthouders verder gestroomlijnd.

TABEL 3 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE ONDERNEMINGEN

	01-01-2012	31-12-2012
Actieve verzekeringsondernemingen	93	87
In <i>run-off</i> geplaatste verzekeringsondernemingen	10	9
Herverzekeringsondernemingen	2	1
Overige ⁽¹⁾	16	16
Totaal⁽²⁾	121	113

Bron: NBB.

(1) Borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen.

(2) Daarnaast oefende de Bank eind 2012 ook een prudentiële controle uit op 9 bijkantoren van buitenlands recht uit de EER, die zich beperkte tot de verificatie van het naleven van de wetgeving inzake witwassen.

TABEL 4 COLLEGES BIJ DE VERZEKERINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

	De Bank treedt op als autoriteit van het land van herkomst	De Bank treedt op als autoriteit van het land van ontvangst
Complexe groepen	Ageas KBC Verzekeringen Belfius Insurance P&V	AXA (AXA Belgium)
Lokale ondernemingen	Intégrale	
Internationale ondernemingen		Allianz (Allianz Belgium en Euler Hermes) Generali (Generali Belgium en Europe Assistance) Munich Re (ERGO Life, DAS en DKV) HDI (HDI Gerling) BNP Paribas (Cardif) Delta Lloyd / Aviva (Delta Lloyd Life) Baloise (Mercator, Euromex, Audi, Nateus en Nateus Life) MetLife Nationale Suisse (Nationale Suisse Belgium en L'Européenne) ING (ING Life en ING Non-Life) Assurances du Crédit Mutuel (Partners) CIGNA (CIGNA Life en CIGNA Europe)

Bron: NBB.

In 2012 vonden er verschillende colleges plaats ter voorbereiding van Solvency II. Deze namen de vorm aan van workshops, *reviews*, gezamenlijke inspecties en conference-calls. Deze colleges waren voornamelijk gericht op de procedure voorafgaand aan de goedkeuring van het gebruik van interne modellen voor de bepaling van het vereiste kapitaal (*pre-application* procedure). In de colleges van 2012 werd ook gestart met de eerste voorbereidende werkzaamheden voor de beoordeling van de *own risk en solvency assessment* (ORSA) van de instellingen, een pijler II-vereiste van Solvency II.

Waardering van de technische voorzieningen niet-leven

In niet-leven werden de technische voorzieningen soms gebruikt om de resultaten van de verzekeringsactiviteit af te vlakken, met name om verliezen te verhullen. In de praktijk kwam dit erop neer dat sommige verzekeringsondernemingen, wanneer ze met een zwakke rentabiliteit geconfronteerd werden, de dotaties aan hun voorzieningen tijdelijk verlaagden om hun resultatenrekening verhoudingsgewijs te verbeteren. Over het algemeen genomen, had deze afvlakking echter geen invloed op de toereikendheid en de zeer prudente aard van de

voorzieningen. Dit werd overigens bevestigd door verschillende kwalitatieve impactstudies die in het kader van de opstelling van de Solvency II-richtlijn werden uitgevoerd.

De laatste jaren is dit fenomeen echter zorgwekkender geworden: sommige ondernemingen verlagen het niveau van prudentie van hun technische voorzieningen herhaaldelijk. De financiële crisis is uiteraard een van de oorzaken van dit gedrag, aangezien zij de financiële inkomsten van de verzekeringsondernemingen aantast. Sommige ondernemingen hebben nu reeds de wijze van berekening van de technische voorzieningen onder Solvency II toegepast, zonder echter noodzakelijkerwijs ook de andere prudentieregels van de Solvency II-regeling over te nemen. De prudentiële toezichthouders moeten dus zeer aandachtig te werk gaan bij de beoordeling van het voorzieningsbeleid van de ondernemingen. De ontwikkeling van nieuwe software voor de waardering van de schadevoorzieningen aan de hand van actuariële methoden stelt de verzekeringsondernemingen, maar ook de autoriteiten overigens in staat om de *best estimate* van de voorzieningen en het percentiel van de distributie van de uiteindelijke schadelast waarmee de samengestelde voorziening overeenstemt, alsmaar preciezer te berekenen.

De modellendossiers

De Bank verwacht van de ondernemingen die aan significante risico's zijn blootgesteld of die een belangrijke marktpositie hebben, dat zij een risicobeheermodel gebruiken dat beantwoordt aan de beginselen van circulaire CPA-2006-1-CPA. De risicomodellen worden jaarlijks door de Bank onder de loep genomen. De Bank beoordeelt met name de belangrijke wijzigingen die sedert het laatste onderzoek van het model zijn aangebracht, de naleving van het plan voor de ontwikkeling van het model, zoals aangekondigd door de onderneming, en de mate waarin de onderneming gevolg heeft gegeven aan de aanbevelingen en aandachtspunten die de Bank het vorige jaar geformuleerd heeft.

De voorziening voor renterisico of de zogeheten knipperlichtvoorziening

Krachtens artikel 31, § 3, tweede lid van het Koninklijk Besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit moeten de verzekeringsondernemingen een aanvullende voorziening samenstellen voor de overeenkomsten waarvoor zij een rentevoet waarborgen die 80 % van de spilrentevoet (d.i. de gemiddelde rentevoet over de laatste vijf jaar van de OLO's op tien jaar, cf. circulaire CPA-2006-2-CPA) met meer dan 0,1 % overschrijdt. De samen te stellen aanvullende voorziening, die deel uitmaakt van de voorziening voor verzekering leven, is voor alle overeenkomsten gelijk aan de som van het positieve verschil tussen, enerzijds, de inventarisreserve van de overeenkomst, die berekend wordt door de technische rentevoet te vervangen door de referentierentevoet en, anderzijds, de inventarisreserve van de overeenkomst volgens de technische grondslagen van de overeenkomst. Deze aanvullende voorziening wordt op 31 december van elk jaar berekend. Zij moet geleidelijk worden samengesteld, ten belope van een jaarlijks minimum van 10 % van de totale samen te stellen aanvullende voorziening. Voor de arbeidsongevallenverzekeringen gelden dezelfde regels.

Verzekeringsondernemingen die vrijgesteld willen worden van de verplichting om een aanvullende voorziening samen te stellen, moeten jaarlijks, vóór 1 oktober van het boekjaar waarvoor ze de vrijstelling aanvragen, een dossier indienen conform circulaire CPA-2006-2-CPA. Met dit dossier moet ten genoegen van de Bank worden aangetoond dat de kasstromen die gegenereerd worden door de activa, de renteverplichtingen die verbonden zijn aan de verzekeringsverplichtingen zullen kunnen dekken.

Voor 2012 had de Bank via haar mededeling NBB_2012_04 van 29 mei 2012 voorgeschreven een door de EAVB

opgestelde referentiecurve, als de risicovrije rente te gebruiken voor de actualisering van de netto cashflows. De resultaten van de berekeningen op basis van de risicovrije referentiecurve vormden een belangrijk element bij de beoordeling van het vrijstellingsdossier. Dit was een nieuw gegeven in de beoordeling van de vrijstellingsdossiers en betekent een duidelijke breuk met het verleden, aangezien de ondernemingen in vorige jaren gebruik konden maken van een zelf gekozen rentecurve waarvan enkel gevraagd werd dat ze systematisch werd gebruikt doorheen de tijd.

In 2012 dienden 23 ondernemingen bij de Bank een dossier in om vrijgesteld te worden van de samenstelling van de aanvullende voorziening, waaronder twee ondernemingen zowel voor hun levensverzekeringen als voor hun arbeidsongevallenverzekeringen, dus een totaal van 25 dossiers. De meeste van de ondernemingen die een vrijstelling hebben aangevraagd, hebben die verkregen voor alle of voor een deel van de segmenten waarvoor de vrijstelling werd aangevraagd, in sommige gevallen voor een kleiner percentage dan 100 %, naargelang van de kwaliteit van het gebruikte model.

Pre-application procedure voor interne modellen

Het toekomstige Solvency II-kader bepaalt dat de ondernemingen de reglementaire kapitaalvereisten zullen mogen berekenen aan de hand van een intern model. In haar huidige stand bepaalt de richtlijn dat de prudentiële toezichthouder over een termijn van zes maanden beschikt om het model te beoordelen en het gebruik ervan voor reglementaire doeleinden goed te keuren. Omdat men vreesde voor een over een korte periode geconcentreerde werklast, werd overeengekomen de ondernemingen de mogelijkheid te geven hun model op voorhand voor te leggen aan de prudentiële toezichthouder, in het kader van een zogenoemde *pre-application* procedure, zonder dat het de bedoeling is dat het model in dit stadium reeds formeel wordt goedgekeurd of geweigerd. De dossiers moeten aantonen dat de onderneming de gemodelleerde risico's voldoende beheerst om betrouwbare resultaten te geven.

Naast de lokale aspecten van het *pre-application* proces is er ook de internationale dimensie. De colleges van toezichthouders die opgericht waren om de toezichtwerkzaamheden te coördineren, hebben hun werkzaamheden aangevat of voortgezet door de *pre-application* procedure erin op te nemen. In bepaalde gevallen komt het college van toezichthouders ad hoc bijeen en werden er korte inspecties ter plaatse uitgevoerd voor specifieke

onderwerpen zoals het marktrisico, het repliceren van portefeuilles en de risicomodellering, in het bijzonder voor het natuurrampenisico.

De Bank startte in 2011 de werkzaamheden met betrekking tot de *pre-application* van interne modellen voor de ondernemingen die naar aanleiding van de mededeling van 18 februari 2011 over deze procedure een dossier hadden ingediend bij de Bank. Er werden in totaal elf dossiers ingediend bij de Bank en vier ondernemingen kondigden aan dat ze later een dossier zouden indienen.

De Bank stelt vast dat de ondernemingen reeds grote vooruitgang hebben geboekt, maar dat er nog belangrijke uitdagingen resten. De vaststellingen die aan bod komen in verslagen aan de ondernemingen hebben voornamelijk betrekking op de implementatieplannen, de methodologie en het gebruik van de interne modellen. De reeds uitgevoerde inspectieopdrachten lieten de Bank toe conclusies te trekken op verschillende niveaus. Zo zijn er conclusies op het niveau van de risico's, zowel wat betreft de afgedekte risico's als wat betreft de specifieke problemen per risicosoort, met inbegrip van de gehanteerde methodologie en de gebruikte parameters. Aldus werd dikwijls vastgesteld dat het kredietrisico vaak onvoldoende afgedekt was, dat de berekening van het marktrisico benaderend gebeurde, dat er niet-prospectieve sterfte-tafels werden gehanteerd en de ondernemingen voor het catastroferisico gebruik maakten van niet-transparante Vendor-modellen. Ook inzake de algemene principes met betrekking tot de modellering tekenden zich reeds een aantal conclusies af. Zo leidt de gekozen methodologie vaak tot te veel vereenvoudigde modellen, is de granulariteit te vaak onvoldoende en laat de kwaliteit van de data te wensen over.

Inspectieopdrachten: thema's van de audits ter plaatse

Het prudentieel toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen houdt in dat bij de ondernemingen inspecties ter plaatse worden uitgevoerd. Deze inspecties worden verricht door een korps van inspecteurs dat losstaat van de teams die belast zijn met de permanente, *off-site* controle van de prudentiële toestand van de ondernemingen.

Op basis van een risicogeoriënteerde toezichtsbenadering dragen de inspectie en de toezichtteams ertoe bij dat de ondernemingen zich schikken naar de bedrijfsuitoefeningsvoorwaarden, en in het bijzonder dat hun organisatie, hun interne controle en hun risicobeheersystemen geen ernstige leemten vertonen.

De inspectie volgt een jaarlijks plan. Dit plan, dat in samenspraak met de toezichtteams wordt opgesteld, maakt integraal deel uit van het globaal jaarlijks actieplan van de dienst die belast is met het prudentieel toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen.

Na de inspectieopdrachten worden er schriftelijke verslagen opgesteld die het doel van de opdracht bevatten, de aard van de verrichte controles, de bevindingen en de ermee samenhangende risico's, evenals de aanbevelingen die uit de inspectieopdracht voortvloeien. Na afloop van het inspectieproces worden die verslagen aan de betrokken onderneming bezorgd. Deze onderneming wordt verzocht te reageren en mee te delen welke maatregelen zij van plan is te nemen om uitvoering te geven aan de aanbevelingen van het verslag en welke termijn zij hiervoor voorstelt.

Het inspectieplan 2012 voorzag in een aantal opdrachten bij een twintigtal ondernemingen, die er hoofdzakelijk toe strekten de volgende zaken te beoordelen:

- de regels en beginselen die worden toegepast op het vlak van bestuur en beleidsstructuur;
- de risicobeheersystemen en de transversale toezichtfuncties;
- de toereikendheid van de onder Solvency I berekende technische voorzieningen;
- de vordering van de voorbereiding op de Solvency II-vereisten, en in het bijzonder de invoering van de *best estimate* voor de berekening van de technische voorzieningen, en de modellering van de solvabiliteitsvereisten met het oog op de berekening van de kapitaalvereisten onder de toekomstige solvabiliteitsregeling.

Sommige van deze opdrachten hadden ook tot doel na te gaan of de maatregelen die de ondernemingen hadden aangekondigd naar aanleiding van vorige opdrachten, werden nageleefd, terwijl andere opdrachten ertoe strekten een vergelijking te maken tussen de beheerspraktijken van verschillende ondernemingen voor sommige specifieke activiteitstakken.

4. Specifieke operationele functies

4.1 Prudentieel IT-toezicht

In het kader van de colleges van toezichhouders voor de grote internationale groepen waarvoor de Bank toezichhouder van het land van herkomst (*home*) is, werden in 2012 voor het eerst ook specifieke IT-gerelateerde collegevergaderingen georganiseerd met de IT-toezichtspecialisten van de belangrijkste buitenlandse toezichhouders van het land van ontvangst (*host*), onder leiding van het expertisecentrum voor prudentieel IT-toezicht.

Hierbij is het toezicht op de continuïteit en betrouwbaarheid van de bestaande IT-dienstverlening en de beveiliging van de interne IT-platformen centraal gebleven. Net als de vorige jaren ging in 2012 bijzondere aandacht uit naar de impact op de IT-functies van vele diepgaande reorganisaties bij de bank- en verzekeringsgroepen, die vaak rechtstreeks of onrechtstreeks voortvloeiden uit de financiële crisis. Door de opflakking van de e-bankingfraudes medio 2011, na een periode van twee jaar zonder enige fraude in België, is er in 2012 ook opnieuw heel wat aandacht van het toezicht uitgegaan naar de beveiliging van de e-bankingdiensten van de Belgische financiële instellingen. In dit kader werkt de Bank zeer nauw samen met o.a. de Federatie van de Belgische financiële sector (Febelfin) en de federale *computer crime unit* van de federale politie om de fraude zoveel mogelijk tegen te gaan of aan banden te leggen. Algemeen kan gesteld worden dat de Belgische e-bankingdiensten, zoals de voorgaande jaren, op wereldvlak hoog scoren qua beveiliging. Gelet op de inventiviteit van de criminelen om steeds nieuwe fraudetechnieken te ontwikkelen en aan te wenden, blijft evenwel waakzaamheid geboden.

Daarnaast vervult het expertisecentrum een actieve en vooraanstaande rol binnen de ECB-werkgroep betreffende de beveiliging van onlinebetalingen, die rapporteert aan het Europees forum voor de veiligheid van de kleinhandelsbetalingen (SecurePay) van de ECB. Hierbij

werd vooral gewerkt aan de analyse van de bedreigingen die hiermee verband houden en aan de ontwikkeling van goede praktijken voor de beveiliging van betalingen via internet.

4.2 Toezicht op modellen en kwantitatieve methoden

In 2012 werd door het expertisecentrum 'Kwantitatieve Methodes' van de Bank, dat de methoden van risicobeoordeling en -meting analyseert, veel aandacht besteed aan de voorbereiding van de inwerkingtreding van de Solvency II-regeling, die zal toelaten dat interne modellen worden gebruikt om het niveau van de reglementaire eigenvermogensvereisten van verzekeringsondernemingen te bepalen. Dit heeft geresulteerd in een vergelijkende analyse van de praktijken bij verschillende instellingen, met het oog op de veralgemening van de goede praktijken in de sector. Via internationale samenwerking, zowel door opdrachten in colleges met buitenlandse toezichhouders als via overleg in werkgroepen, wordt ook gestreefd naar een *level playing field* in Europa.

Voor de banksector werden in 2012 verscheidene dossiers met betrekking tot interne modellen voor kredietrisico, marktrisico en operationeel risico geanalyseerd. De aanpak van de analyse werd verfijnd. Zo wordt voor de aanvraagdossiers steeds nagegaan wat de impact van de nieuwe modellen is op de kapitaalvereisten, worden vergelijkingen gemaakt met gelijkaardige modellen van andere instellingen, worden in samenspraak met de instellingen sensitiviteitsanalyses uitgevoerd en worden hypothesen waarop de modellen zijn gebaseerd in vraag gesteld tijdens workshops. Dit alles laat toe om een geprioritiseerde lijst van *terms and conditions* van de bekrachtiging van deze interne modellen op te stellen en duidelijker aan te geven wat de verwachtingen zijn van de toezichthouder.

5. Oversight en prudentieel toezicht op financiëlemarktinfrastructuren

5.1 Algemeen overzicht

Sinds april 2011 is de Bank niet alleen belast met het *oversight* maar ook met het prudentieel toezicht op financiëlemarktinfrastructuren. De Bank en de FSMA sloten op 18 oktober 2012 een memorandum dat de informatie-uitwisseling en de samenwerking tussen beide bij het toezicht op effectenvereffeningssystemen en centrale tegenpartijen verduidelijkt. De samenwerking is gericht op het vermijden van lacunes en overlappingsen, en het

voorkomen van onnodige belasting voor de marktinfrastructuur. Bij haar beoordeling van de marktinfrastructuur op grond van de internationale standaarden zal de Bank de FSMA raadplegen over de aspecten waarvoor de FSMA bevoegd is. Bij een crisis die een marktinfrastructuur treft, zal overleg plaatsvinden.

De toepasselijke regels voor financiëlemarktinfrastructuur wijzigden over het verslagjaar. In april vaardigden het Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS)

TABEL 5 FINANCIËLEMARKTINFRASTRUCTUREN ONDER TOEZICHT EN OVERSIGHT VAN DE BANK

	Internationaal toezichtcollege / coöperatieve <i>oversight</i> -regelingen		De Bank treedt op als enige autoriteit
	De Bank treedt op als hoofdautoriteit	De Bank neemt deel onder leiding van een andere hoofdautoriteit	
Prudentieel toezicht			BNYM (US) – Belgisch bijkantoor Betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld (18)
Prudentieel toezicht en <i>oversight</i>	Euroclear Belgium (CIK) (ESES) Euroclear NV The Bank of New York Mellon NV (BNYM) ⁽¹⁾	LCH.Clearnet SA	Euroclear Bank ⁽²⁾ Atos Worldline ⁽³⁾ BNYM CSD
<i>Oversight</i>	SWIFT ⁽⁴⁾	Target2 Securities (T2S) ⁽³⁾ Target2 (T2) ⁽³⁾ CLS	NBB-SSS Bancontact/Mister Cash ⁽³⁾ UCV ⁽³⁾ MasterCard Europe ⁽³⁾

Bron: NBB.

(1) BNYM NV is het Europese hoofdkwartier van de BNYM-groep. De Bank is hoofdautoriteit van het college van Europese toezichthouders.

(2) De Bank werkt op ad-hocbasis samen met de andere betrokken centrale banken.

(3) Collegiale toetsing in Eurosysteem/ESCB.

(4) Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

en IOSCO de 'Principles for financial market infrastructure' uit, die de wereldwijd geldende standaarden voor *post trade*-marktinfrastructures groeperen en verstrengen. De Bank deelde in de circulaire van 20 juli 2012 mee dat zij deze CPSS-IOSCO-principes zal hanteren als referentiekader bij de uitoefening van haar prudentieel toezicht en *oversight* op vereffeningstellingen. In de Europese Unie werd in augustus Verordening 648/2012 van 4 juli 2012 betreffende onderhands verhandelde derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters van kracht. Daarnaast werkt de Unie verder aan een Europese wetgeving inzake centrale depositarissen – *central securities depository* (CSD).

Er werd aandacht besteed aan de invloed van het wijzigende regelgevende kader en van het Europese Target 2 Securities (T2S)-project op de businessmodellen van de marktinfrastructures. In het vlak van de liquiditeit blijft het *intraday* beheer relevant, evenals de opvang van het risico dat een deelnemer van de infrastructuur in gebreke zou blijven.

5.2 Oversight

SWIFT

De Bank is *lead overseer* van SWIFT. Centrale banken oefenen *oversight* op SWIFT uit omwille van zijn essentiële belang voor een veilige en efficiënte uitwisseling van financiële berichten tussen financiële instellingen en financiëlemarktinfrastructures over de hele wereld.

De SWIFT *overseers* opteerden er recent voor om het aantal landen, betrokken bij het *oversight*, uit te breiden. Vanaf mei 2012 maken naast de centrale banken van de G10 ook senior vertegenwoordigers van twaalf bijkomende centrale banken deel uit van het SWIFT Oversight Forum, dat discussies voert aangaande SWIFT *oversight policies* en *oversight* conclusies.

De *oversight* activiteiten focussen op alle types van operationeel risico inzake de SWIFT-berichtendiensten. Bijzondere aandachtspunten zijn o.m. identificatie en beheersing van bedrijfsrisico's, cyberbeveiliging, bedrijfszekerheid en bedrijfscontinuïteit. In 2012 volgden de SWIFT *overseers* ook enkele belangrijke lopende projecten, en in het bijzonder het project voor de technologische vernieuwing van de FIN-toepassing die de basis vormt voor de SWIFT-berichtendiensten.

Oversight op systemen voor kaartbetalingen en systemen voor kleine betalingen

De banken die eigenaars zijn van het Bancontact/MisterCash-debetkaartschema, wilden dit schema al jaren vervangen door een ander schema dat voldoet aan de SEPA-normen (Single Euro Payments Area). In 2011 werd dat standpunt heroverwogen. Uiteindelijk blijft het Bancontact/MisterCash-schema behouden. In haar rol van *overseer* van het schema heeft de Bank deze ontwikkelingen gevolgd. Zij heeft met name aanbevolen een waarborgmechanisme op te zetten om het schema te beschermen tegen een eventueel in gebreke blijven van een van de leden, conform de geharmoniseerde normen van het Europees Stelsel van Centrale Bank (ESCB) voor betaalkaartschema's.

Eind 2012 heeft de Bank als *lead overseer* van MasterCard Europe (MCE) de coördinatie beëindigd van de coöperatieve beoordeling van de overeenstemming van MCE met de normen die in 2008 werden uitgevaardigd door het Eurosysteem.

Het Uitwisselingscentrum en Verrekening (UCV), de Belgische geautomatiseerde verrekenkamer die de uitwisseling en de vereffening van kleine betalingen tussen banken die actief zijn in België mogelijk maakt, zou begin 2013 moeten migreren naar het Franse technische platform STET, om in overeenstemming te zijn met de SEPA-normen. Het UCV zal evenwel een Belgisch systeem blijven onderscheiden van zijn Franse tegenhanger. In 2012 was het *oversight* voornamelijk toegespitst op de voorbereiding van deze migratie. Naast de verandering van platform, zou het UCV ook de frequentie van de vereffeningscycli moeten verhogen, conform de aanbevelingen van het *oversight* van de Bank inzake het beheer van het financieel risico.

De Bank heeft ook deelgenomen aan de werkzaamheden van het Europees Forum over de veiligheid van kleine betalingen die in de schoot van het Eurosysteem en van het ESCB vertegenwoordigers samenbrengt van de autoriteiten die belast zijn met het *oversight* en met het prudentieel toezicht. De publicatie van verslagen over de veiligheid van de via internet aangeboden betalingsdiensten en over de toegang voor bepaalde actoren tot de betaalrekeningen, is gepland voor begin 2013.

Oversight op effectenvereffeningsstelsels

De Bank treedt op als *overseer* van effectenvereffeningsstelsels ten aanzien van drie Euroclear-groepentiteiten: Euroclear NV (ENV), Euroclear Bank (EB) en Euroclear

Belgium. De Bank is ook *overseer* van het eigen effectenvereffeningsstelsel NBB-SSS (Securities Settlement System).

ENV is het moederbedrijf van de Euroclear-groep. Ze is eigenaar van de platformen voor effectenverwerking en verstrekt gemeenschappelijke diensten aan de (internationale) centrale depositories – (I)CSD's van de groep. Een internationale samenwerkingsovereenkomst – laatst gewijzigd in december 2011 – regelt de multilaterale samenwerking inzake het toezicht op de gemeenschappelijke diensten die ENV aan de CSD's van de groep levert. De Bank treedt op als coördinator van het *oversight* op ENV. Hierbij werd het personeelsbeleid van ENV doorgelicht. Naast de gebruikelijke opvolging van de productiestabiliteit van de vereffeningsplatformen ging aandacht naar het beleid inzake het beheer van de informatica-infrastructuur en naar de beschermingsmaatregelen tegen cybercriminaliteit. Ten slotte werd eveneens aangevangen met het onderzoek van de procedures voor herstel en afwikkeling in geval van in gebreke blijven van een entiteit van de groep.

Als *lead overseer* van EB beoordeelde de Bank het EB-vereffeningssysteem aan de hand van de nieuwe CPSS-IOSCO 'Principles for financial market infrastructure'. Aangezien EB een internationale en systeemkritische instelling is, nam het IMF EB op in het FSAP voor pan-Europese betaal- en effectenvereffeningsystemen dat startte in het laatste kwartaal van 2012.

Euroclear Belgium houdt vooral Belgische effecten aan. Het vereffent zijn transacties samen met Euroclear Nederland en Euroclear France op het eengemaakte ESES-vereffeningsplatform dat deze drie CSD's gebruiken. De Bank volgde de beslissing van de ESES CSD tot toetreding tot het T2S-project op, evenals de ontwikkeling door Euroclear Belgium van diensten voor emittenten. Ze besteedde ook aandacht aan de evolutie van de vereffeningsefficiëntie.

Ten slotte volgde de Bank de implementatie door de NBB-SSS-operator op van de aanbevelingen gedaan bij de recentste beoordeling van dit systeem aan de hand van de ESCB-CESR-standaarden voor effectenvereffeningsstelsels.

5.3 Prudentieel toezicht op instellingen die financiëlemarktinfrastructuur beheren

Over het geheel genomen, blijven de marktinfrastructuur onderhevig aan een driedubbele druk die op tegenstrijdige wijze wordt uitgeoefend. In de eerste plaats erkennen de reguleringsautoriteiten dat de marktinfrastructuur een stabiliserende rol kunnen spelen in de beheersing van het systeemrisico en zijn zij dus geneigd de rol van de marktinfrastructuur uit te breiden en hen tegelijkertijd strengere vereisten op te leggen om hun veerkracht te garanderen. De deelnemers aan deze infrastructuur, die onder druk worden gezet door de rentabiliteitsdoelstellingen en/of de herkapitaliseringsvereisten, verplichten deze infrastructuur om de transactiekosten te verlagen en leggen hen dus intensieve herstructureringsprogramma's op. Aan deze twee eisen moet voldaan worden in marktomstandigheden waar de continuïteit van de totale uitgifte- en transactievolumes niet als verworven kan worden aangenomen.

Deze verschillende vormen van druk evenals de regulerende initiatieven die momenteel worden uitgewerkt leiden tot een grondige herstructurering van de architectuur en de positionering van de actoren, waarvoor de aanzet is gegeven en die over verschillende jaren uitwerking zal hebben. Zo werden er in 2012 in dit verband twee initiatieven genomen die van belang zijn voor de systeemrelevante marktinfrastructuur die op het Belgische grondgebied actief zijn: enerzijds de oprichting, voor EB, van een operationeel bijkantoor in Polen, anderzijds het project voor de oprichting van een CSD voor de groep Bank of New York Mellon.

Deze projecten worden gevolgd door de prudentiële toezichthouders, die niet alleen hun goedkeuring moeten geven maar ook toezicht moeten houden op de impact op het risicoprofiel van de betrokken infrastructuur, in het bijzonder via het ICAAP-SREP-proces (Internal Capital Adequacy Assessment Process – Supervisory Review and Evaluation Process).